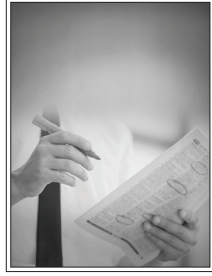


TÜRKİYE'NİN EĞİTİM, ÖĞRENİM VE ÇALIŞMA SÜRECİNDE OLMAYAN GENÇLERİ

NERGİS DAMA



TÜRKİYE'NİN EĞİTİM, ÖĞRENİM VE ÇALIŞMA SÜRECİNDE OLMAYAN GENÇLERİ

NERGİS DAMA

COPYRIGHT © 2017

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

Eyüp İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	9
DÜNYADA NEİY	10
TÜRKİYE’DE NEİY	18
SONUÇ VE ÖNERİLER	25

YAZAR HAKKINDA

Nergis Dama

2008 yılında Kocaeli Üniversitesi Matematik Bölümü'nden lisans, 2012 yılında ekonomi dalında yüksek lisans derecesini aldı. 2016'da Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Anabilim Dalı'nda "Türkiye'de Sosyal Yardımların Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nde öğretim üyesi olan Yrd. Doç. Dr. Nergis Dama sosyoekonomik eşitsizlikler, refah politikaları, ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖZET

Ekonomik ve sosyal politikalarda avantaj olarak kabul edilen genç nüfusun eğitim, öğrenim ve istihdama katılımı ülkelerin gelişmişlik ve kalkınma düzeylerini belirlemektedir. Eğitim, öğrenim ve çalışma çağındaki kesimin bu süreçlerin dışında kalması ekonomik ve sosyal maliyete sebep olmakla birlikte orta ve uzun vadede sosyal refah ve toplumsal huzur dinamikleri için de risk oluşturmaktadır. Bu riski taşıyan veya olası risk ihtimali olan grubun niceliksel olarak tanımlanmasını sağlayan, herhangi bir eğitim, öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya çalışmayan 15-29 yaş aralığındaki gençlere yönelik çalışmaların niceliği ve önceliği Avrupa ülkelerinde artmaktadır. NEİY (Ne Eğitimde ne İstihdamda ne de Yetiştirmede; NEET, Not in Education, Employment and Training) terimi ile ifade edilen bu sorun Türkiye’de Avrupa ülkelerine nazaran yeni bir gündem konusudur.

Bu analizde Türkiye için yeni olan ve NEİY olarak isimlendirilen 15-29 yaş grubunda olup herhangi bir eğitim, öğrenim ve çalışma sürecinde yer almayan gençlerin Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de genel durumuna dair bir perspektif oluşturulmaya çalışılmıştır. Avrupa ülkelerinde herhangi bir iş, eğitim ve öğrenim sürecine dahil olmayan gençlerin profil çalışmalarını içeren araştırmalar incelenerek ülke örneklerinde bu gençlerin ekonomik ve sosyal yaşama katılmasını sağlayacak mevcut durumdaki uygulamalar ortaya konulmuştur. Avrupa ülkelerinin demografik özellikleri ve 2008 küresel ekonomik krizinin etkileri düşünüldüğünde NEİY gençlerine yönelik ekonomi ve sosyal politikaların artacağı beklenmektedir.

Bu analizde Türkiye için yeni bir terim olan ve NEİY olarak isimlendirilen 15-29 yaş grubunda olup herhangi bir eğitim, öğrenim ve çalışma sürecinde yer almayan gençlerin Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de genel durumları incelenmiştir.

Türkiye’deki NEİY gençlerine dair genel bir değerlendirmenin yapıldığı bölümde eğitim ve istihdam verilerinden yararlanılarak 2000’li yıllardaki eğitim ve istihdama katılım ve nüfus değişimi açıklanmıştır. Bu bölümde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yararlanılarak NEİY gençlerinin cinsiyet, eğitim ve yaş sınıflandırması yapılmıştır. Sınıflandırmada kadınlar ve eğitim sürecinden ayrılan gençlerin daha yüksek bir risk oluşturması özellikle bu kesime yönelik koordinasyonlu bir çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Analizin son bölümünde ise NEİY konusunda yapılacak çalışmaların gerekliliği açıklanarak önerilere yer verilmiştir. NEİY gençlerinin yaş, cinsiyet, eğitim, öğrenim ve iş gibi çok sayıda değişkenlerden oluşmasından dolayı NEİY oranının hesaplanmasında bu değişkenlerin de önemsinmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Kadın ve gençlerin yanı sıra NEİY oranında yer alan 15-18 yaş grubu zorunlu eğitim çağına karşılık geldiği için ekonomik ve sosyal yaşama katılımında bu yaş grubuna yönelik politikalar NEİY grubuna katılımı önleyici bir rol üstlenecektir. Aynı şekilde NEİY kapsamında konu ve özne çeşitliliğinden dolayı sorunun bütüncül bir şekilde ele alınarak farklı kurum ve kuruluşların ortak bir politika uygulaması önerilmiştir.

GİRİŞ

Eğitim, öğrenim veya çalışma sürecinde olmayan 15-29 yaş grubundaki bireylerin ekonomik ve sosyal yaşama katılımı bir ülkenin sosyoekonomik dinamiklerini doğrudan etkilemektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO–International Labour Organization) 15-24 yaş grubu için kullandığı “genç” tanımını da içeren 15-29 yaş aralığında ekonomik ve sosyal göstergeleri doğrudan belirleyen kazanımlar daha hızlı ve kolaylıkla öğrenilebilmektedir. Özellikle eğitim durumu ve iş yaşamının 15-29 yaş aralığındaki süreç içerisinde edinim, deneyim ve şartlarla belirlenmesi bu yaş grubuna yönelik eğitim, sosyal ve istihdam politikalarını öncelikli hale getirmektedir. Çünkü bu kesimin eğitimi ve istihdam edilebilirliği ülkelerin yalnızca ekonomik yapısıyla değil aynı zamanda toplumsal dinamikleriyle de ilgilidir. Dolayısıyla 15-29 yaş aralığındaki bireylerin eğitimi ve çalışma hayatında yer edinebilmeleri ekonomik ve sosyal politikaların kesiştiği konulardan birisidir.

15-29 yaş grubundakilerin eğitim zincirinde kalabilmeleri, eğitim dışında olanların da iş gücü piyasasında bulunmaları orta ve uzun vadede ülkenin ekonomik ve sosyal verilerine yansıcaktır. Çünkü ekonomik üretime iş gücü olarak katılacak bu grubun yaş özelliklerinden dolayı taşıdığı dinamizm ekonomik göstergelere, öğrenim potansiyeli en yüksek yaş grubu olarak tanımlanan bu kesimin eğitim sürecinde bulunması da sosyal göstergelere doğrudan etki etmektedir. OECD tarafından 15-29 yaş grubunda herhangi bir eğitim/öğrenim faaliyetinde olmayan veya herhangi bir

işte çalışmayan grubun tanımlanmasında kullanılan NEET,¹ Türkiye’de ise ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede yer alan gençler (NEİY) olarak kavramsallaştırılmıştır.² Bu grup kapsadığı yaş grubu ve eğitim/öğrenim/iş olarak kapsam genişliğinden dolayı üç kategoriye ayrılmıştır. Üç yaş grubuyla verilen NEİY oranlarında 15-19, 20-24 ve 25-29 yaş sınıflaması kullanılmaktadır.

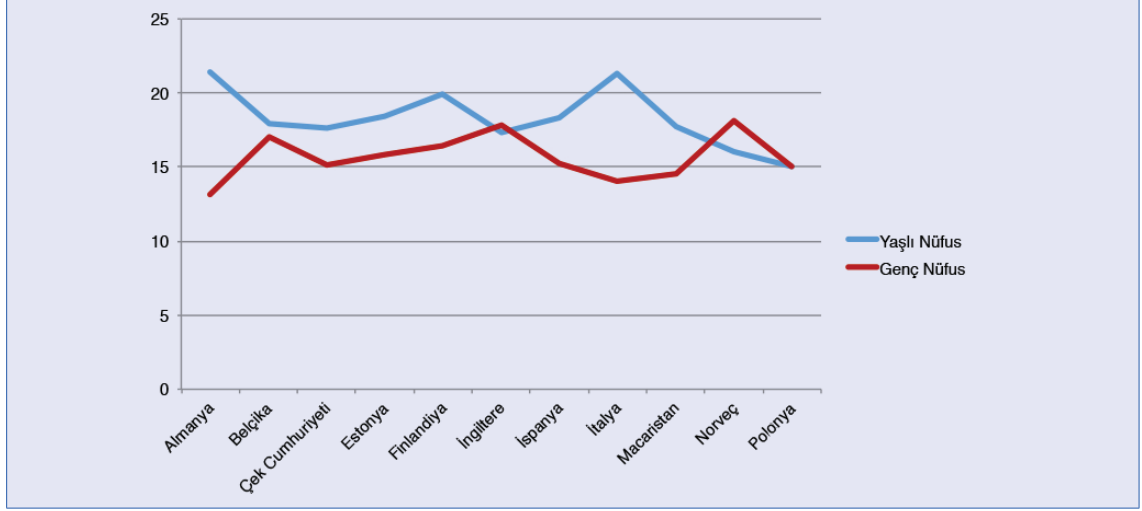
Eğitim, istihdam ve sosyal politikalarda da önemli bir başlık olan 15-29 yaş aralığındaki bireylerin eğitim, öğrenim veya çalışma hayatında bulunmaları ekonomik ve sosyal refah göstergelerini doğrudan etkilemektedir. Çünkü iş gücü piyasasında en aktif grup olan, ekonomik üretimin katma değerini belirleyen, eğitim ve öğrenim sürecinin asıl aktörü olan bu grubun eğitim veya çalışma hayatının dışında olması ekonomik ve sosyal açıdan ciddi bir risk oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye için NEİY grubuna dair mevcut durum elde edilen verilerle değerlendirilerek 15-29 yaş aralığındaki grubun atıl süreçte olmasının orta ve uzun vadede Türkiye’deki ekonomik ve sosyal refah üzerindeki olası etkileri açıklanmıştır. NEİY grubunun oranında görülen artışın nedenleri üzerinde odaklanma gerekliliğinin Türkiye’deki ekonomik ve sosyal refah açısından önemi ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye’de ekonomik büyümenin devamlılığı ve 2016 yılının üçüncü çeyreğine kadar devam eden pozitif büyüme rakamlarına rağmen işsizlik oranının hedeflenen seviyeye düşmemesi bu soruna çözüm geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Çalışmada genç nüfus açısından avantajlı olan Türkiye’de bu kesimin sosyal ve ekonomik yaşama katılımına dair çözüm önerileri sunulmuştur. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde herhangi bir işte çalışmayan ve eğitim/öğrenim sürecinde yer almayan gençler için uygulanan programlar açıklanarak Türkiye’de olası politikalar için bir yol haritası belirlenmeye çalışılmıştır.

1. OECD tanımına göre herhangi bir iş, eğitim veya öğrenim aktivitesinde bulunmayan genç gruba karşılık gelmektedir.

2. Yalın Kılıç, “Türkiye’de Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne De Yetiştirmede Yer Alan Gençler”, *Eğitim ve Bilim*, Cilt: 39, Sayı: 175, (2014), s. 121-135.

GRAFİK 1. SEÇİLMİŞ AVRUPA ÜLKELERİNDE YAŞLI VE GENÇ NÜFUS ORANLARI (% , 2014)



Kaynak: OECD

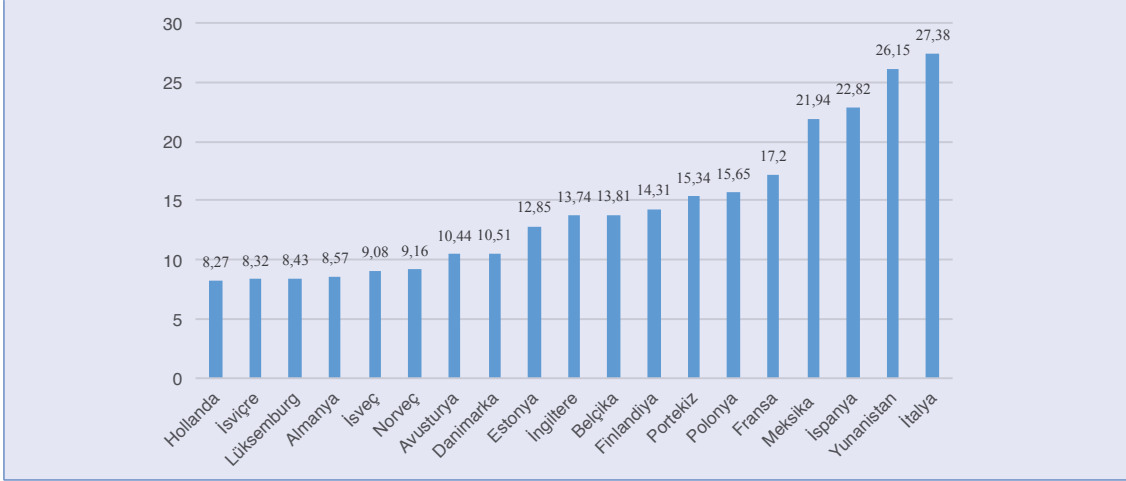
DÜNYADA NEİY

Genç nüfus için eğitim ve istihdam edilebilirlik gelişmiş, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerin –uygulamalardaki farklılıklarına rağmen– ortak hedefini oluşturmaktadır. Özellikle genç nüfus açısından sorun yaşayan Avrupa ülkeleri bir yandan genç nüfus oranlarının düşüklüğünden dolayı yaşlanma sorunuyla yüzleşirken diğer yandan da oranı az olan gençlerin eğitim veya çalışma sürecine katılmamaları meselesine çözüm aramaktadır. Mevcut durumda zaten genç nüfusunda düşüş yaşayan Avrupa ülkeleri aynı zamanda bu nüfusun eğitim, öğrenim ve iş yaşamına katılmaması sorunuyla karşılaşmaktadır. Yaşlı nüfus oranının giderek artış gösterdiği Avrupa ülkelerinde genç nüfusun eğitim, öğrenim veya iş sürecinde olmaması mevcut potansiyelin de kullanılamaması anlamına gelmektedir. Avrupa’nın çözmek zorunda olduğu yaşlı nüfus sorununa mevcut durumdaki gençlerin de “yaşlı gençler” olarak tanımlayabileceğimiz bir sınıf olarak eklenmesi bu konuda önlem alma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Avrupa ülkelerinde NEİY grubunu veya “yaşlı gençler”i eğitim, öğrenim veya iş yaşamına çekmek için uygulamalar ve politika arayışları artmıştır.

Grafik 1’de seçilmiş Avrupa ülkelerinde genç nüfus ve yaşlı nüfus oranları gösterilmiştir. Avrupa ülkeleri yaşlı nüfusun sağlık, bakım ve emeklilik gibi sosyal koruma harcamalarını karşılarken bu harcama kalemi ülke ekonomisi için ciddi bir maliyet getirmektedir. Dolayısıyla genç nüfusun eğitim veya öğrenim faaliyetinde bulunması veya çalışması ekonomik üretimi artıracığından NEİY oranının düşük olması amaçlanmaktadır. Zaten yaşlı nüfusa göre düşük olan genç nüfus oranının üretim sürecine dahil edilmesi gerekmektedir.

NEİY oranları halihazırda genç nüfusu azalan Avrupa ülkelerinin aynı zamanda bu nüfusu eğitim, öğrenim veya iş sürecine katamadığını göstermesi bakımından da önem taşımaktadır. “Yaşlı Avrupa” tanımlamasına karşılık genç nüfusun hiçbir ekonomik aktivitede yer almaması Avrupa ülkeleri için yaşlı nüfus harcamalarından daha fazla sorun teşkil etmektedir. Eğitim politikalarının ekonomi politikalarını da belirlediği, eğitim, öğrenim ve iş halkasının her birinin güçlü olması son aşamada elde edilecek faydanın maksimize edileceği dikkate alındığında herhangi bir okula devam etmeyen, çalışmayan veya çalışma hayatına taşıyacak eğitim/öğrenim aktivitelerinde yer almayan gençlerin fayda yerine ekonomik ve sosyal bir maliyet oluşturma olasılığı artmaktadır.

GRAFİK 2. SEÇİLMİŞ OECD ÜLKELERİNDE 15-29 YAŞ GRUBU NEİY ORANLARI (% 2015)



Kaynak: OECD, Data

Bu olasılığın farkındalığa yansımaları ve önlemler için harekete geçilmesiyle birlikte genç nüfusu az olan Avrupa ülkelerinin herhangi bir eğitim, öğrenim veya çalışma sürecinde bulunmayan gençleri karşısında NEİY sorunsalı tanımlanmış ve “Social Exclusion Unit Report” yayınında ilk kez NEİY problemine yer verilmiştir.³ Herhangi bir eğitim, öğrenim faaliyetinde yer almayan veya çalışmayan 15-29 yaş arasındaki gençlerin sebep olduğu sorunların aynı zamanda toplumsal bir sorun olarak ifade edilmesi⁴ bu alanda uygulanacak politikaların kapsamını genişletmiştir. Dolayısıyla Avrupa ülkelerinin NEİY grubuna verdiği önem gün geçtikçe çoğalırken aynı zamanda bu alanda yapılan akademik çalışmaların sayısında da bir artış gözlemlenmiştir. Özellikle NEİY grubunda olup sonrasında işe başlayan kişinin aynı pozisyonda olan birine göre daha düşük ücretlendirilmesi⁵ NEİY bireylerinin eğitim, öğrenim veya iş sürecinde yer almaları durumunda bile eşitsiz bir davranışla karşılaştığını göstermektedir. Böyle

bir durumda eğitim, öğrenim veya herhangi bir işe dahil olmayan bireyin yalnızca bu alanlara katılmasını sağlayan politika ve uygulamaların yetersiz kaldığı, ortaya çıkan eşitsizlikler dikkate alındığında bu sorunun orta ve uzun vadede daha da derinleşeceği açıktır.

Diğer yandan NEİY grubundakilerin alt sosyoekonomik statüleri, ebeveynlerinin eğitiminin düşük olması gibi ortak özellikler⁶ sorunun ekonomi perspektifinin yanı sıra sosyal politika bağlamında da tartışılmasını gerektirmektedir. Ayrıca hiçbir eğitim/öğrenim sürecinden geçmeden işe başlayan 17 yaş grubundaki gençlerin tam gün eğitim gören gençlere göre NEİY grubuna dahil olma olasılığının yüksek olması⁷ eğitim ve NEİY oranı arasındaki ters yönlü etkililiği göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca bu gruba dahil olmada bölgesel çeşitlilik olması, bireye dair fırsat eşitsizliğini bölgeler arasındaki gelişmişlik ve kalkınma farklılıklarının tetiklediğini ortaya koymaktadır.⁸

3. Bridging the Gap: New Opportunities for 16-18 Year Olds Not in Education, Employment or Training, Social Exclusion Unit's Report, (Temmuz 1999), <http://dera.ioe.ac.uk/15119/2/bridging-the-gap.pdf>, (Erişim tarihi: 5 Nisan 2017).

4. Sue Maguire ve Jo Thompson, *Young People not in Education, Employment or Training (NEET)-Where is Government Policy Taking us Now?*, (Centre for Education and Industry, University of Warwick: 2007).

5. B. Coles, S. Hutton, J. Bradshaw, G. Craig, C. Godfrey ve J. Johnson, *Literature Review of the Costs of Being "Not in Education, Employment or Training" at Age 16-18*, (Department for Education and Skills, Norwich: 2002).

6. J. Payne, *Youth Cohort Study: Education, Training and Employment of 16-18 Year Olds in England and the Factors Associated with Non-participation*, (Department for Education and Employment, Nottingham: 2000).

7. J. Rennison, S. Maguire, S. Middleton ve K. Ashworth, *Young People not in Education, Employment or Training: Evidence from the Education Maintenance Allowance Pilots Database*, (Department for Education and Skills, Nottingham: 2005).

8. NEİY oranlarının bölgesel farklılık gösterdiğine dair bkz. D. Sachdev, B. Harries ve T. Roberts, *Regional and Sub-Regional Variation in Neets-Reasons, Remedies and Impact*, (Learning and Skills Development Agency, 2006).

Grafik 2’de seçilmiş OECD ülkelerinin 2015 yılındaki NEİY oranları gösterilmiştir. Oranlar incelendiğinde NEİY konusunun gelişmiş ekonomiler olarak kabul edilen ülkelerde öncelikli mesele haline geldiği görülmektedir. Ayrıca bu grubun yalnızca gençler üzerinde değil toplumsal yaşam ve toplum dinamikleri üzerinde de olumsuz bir etki oluşturduğu kabul edilmektedir. Eğitim, öğrenim veya çalışma noktasında bir motivasyonu bulunmayan gençler için erken ebeveynlik, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, sağlıksız yaşam ve suça bulaşma gibi riskler de söz konusudur.⁹ Çünkü 2015 yılında OECD ülkelerinde 40 milyona yaklaşan NEİY grubunun üçte ikisi (2/3) iş aramamaktadır. Bu durum 15-29 yaş grubundaki çaresizlik ve ümitsizlik arasında ideal kaybı yaşayan gençlerin farklı araçlar kullanarak kendilerini ifade etme tehlikesini göstermektedir.

Avrupa ülkelerinde NEİY grubunu veya “yaşlı gençler”i eğitim, öğrenim veya iş yaşamına çekmek için uygulamalar ve politika arayışları artmaktadır.

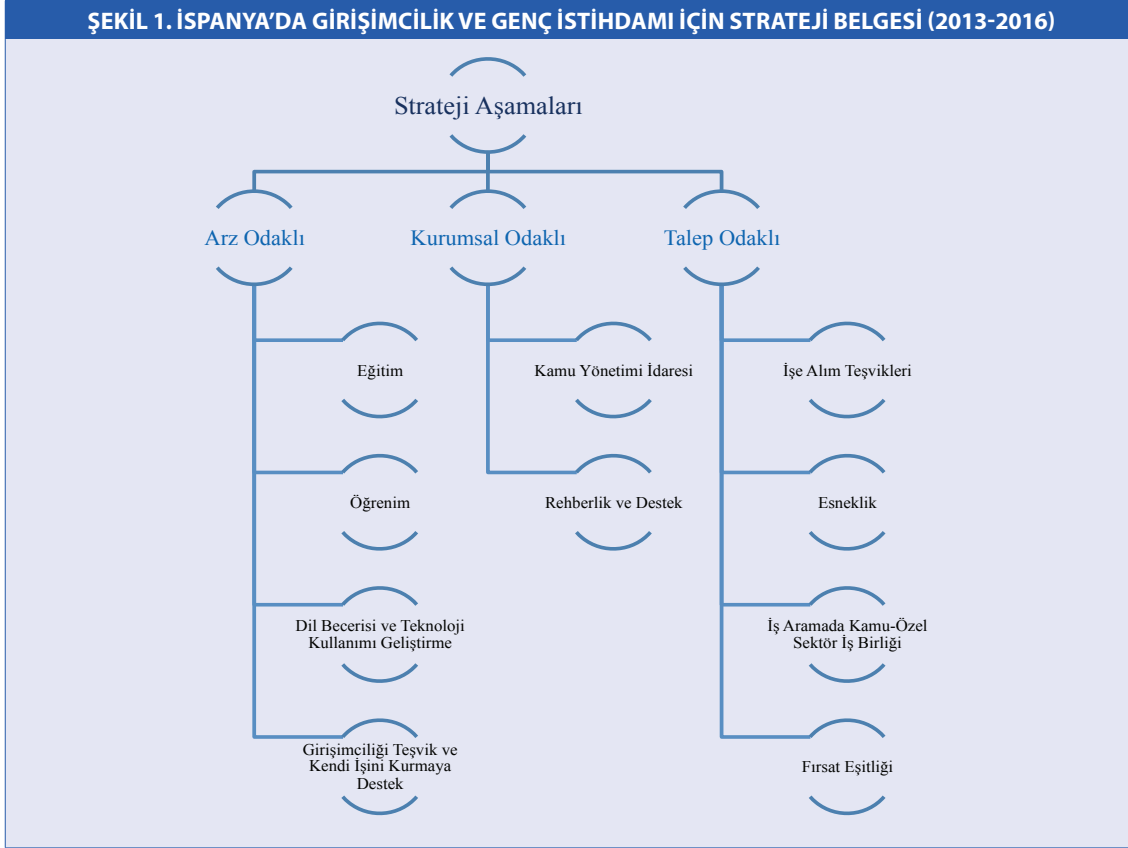
Grafik 2 incelendiğinde Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç gibi gençlerin eğitim almaları ve istihdam edilebilirlikleri konusunda devletin asıl aktör olduğu ülkelerde NEİY oranlarının diğer ülkelere göre düşük olduğu görülmektedir. Almanya, Belçika ve Hollanda gibi ekonomik üretim sürecini kalkınma ve gelişim için öncelikli hedef olarak gözetilen ülkelerde de NEİY oranı düşüktür. Bireyin eğitim, öğrenim veya çalışma hayatında yer almasıyla atıl durumundan sıyrılması ve ekonomik üretim sürecine katılmasıyla 15-24 yaş aralığındaki kesim sosyal ve ekonomik açıdan katma değer oluşturmaktadır.

9. Coles vd., *Literature Review of the Costs of Being “Not in Education, Employment or Training” at Age 16-18.*

Grafik 2’de öne çıkan diğer bir husus ise Portekiz, İspanya, İtalya ve Yunanistan gibi Akdeniz ülkelerinde NEİY oranının oldukça yüksek olmasıdır. Portekiz dışındaki üç ülke için de bu oran yüzde 20’nin üzerindedir. İşsizlik yardımları, sosyal yardımlar gibi kamu sosyal harcamalarına sunulan şartların daha esnek olduğu bu ülkelerde yüksek NEİY oranı eğitim, iş veya herhangi bir üretim sürecinde yer almayan gençlerin yaşamlarını sürdürebilmesi için sosyal yardımlara bir bağımlılık oluşacağına sinyali vermektedir. Sosyal koruma harcamaları için eğitim alma veya bir işe devam etme gibi şartlara karşı düzenli takip sisteminin uygulanmadığı İspanya ve Yunanistan örnekleri, gençlerin aile ve devlete ekonomik bağımlılıklarını artırdığı gibi aynı zamanda amaçsız bir grubun niceliksel olarak büyümesine de yol açmaktadır. 2008 küresel ekonomik krizinin en çok etkilediği ülkelerden olan İspanya, İtalya ve Yunanistan için asıl tehlike NEİY oranının yüksek olmasından ziyade bunlar içinde pasif gençler olarak kabul edilen hiçbir iş arama motivasyonu olmayan gruptur.

İspanya’da 2008 küresel ekonomik krizinin etkilediği grup olan gençler için 2013-2016 dönemini kapsayan Girişimcilik ve Genç İstihdamı Stratejisi (Strategy for Entrepreneurship and Youth Employment) hazırlanmıştır. Stratejinin başlıca amacı gençlerin istihdam edilmesiyle birlikte iş arama isteğinde bulunmayanların ekonomik ve sosyal yaşama katılımının sağlanarak kayıp bir neslin önüne geçmektir. 100 önlemden oluşan stratejide genç çalışanlar ve işverenler için teşvikler, iş piyasasına uygun eğitim ve öğrenim, erken okuldan ayrılmayı engelleyen önlemler bulunmaktadır. Stratejide önlemler etki düzeyi ve zamana göre kategorize edilmiştir. Stratejinin hazırlanmasına dayanak teşkil eden 2008 küresel ekonomik krizi sonrasında gençlerin iş piyasasından yüksek oranda çekilmesi sorunu NEİY grubu yaş aralığında da oldukça yüksektir. 16-19 yaş aralığında işsizlik oranı yüzde 74 iken, 20-24 yaş aralığında yüzde 51,7 ve 25-29 yaş aralığında yüzde 34,4 olarak

ŞEKİL 1. İSPANYA'DA GİRİŞİMCİLİK VE GENÇ İSTİHDAMI İÇİN STRATEJİ BELGESİ (2013-2016)



gerçekleşmiştir.¹⁰ Stratejinin genel çerçevesi Şekil 1’de gösterilmiştir. Arz, talep ve kurumsal sorumlulukları yansıtan şemada belirlenen her bir başlıkta tedbir hazırlanmıştır.

15 önlem acil eylem paketi olarak nitelendirilebilecek bir uygulama iken amacı kısa dönemde istihdam ve girişimciliği teşvik etmek ve eğitim ile öğrenimi iş piyasası için geliştirmektir. 85 önlem ise uzun vadede etkisini gösterebilecek ve yapısal sorunlara çözüm olacak niteliktedir. 15 önlem içerisinde uzmanlık ve öğrenim programlarını genişletmek, okuldan ayrılan bireylere zorunlu eğitimin niteliklerini kazandıracak eğitim vermek, kendi işinde çalışanlar için ödemek zorunda oldukları sosyal sigorta ücretlerinde ilk altı ay için yüzde 80, sonraki altı ay için de yüzde 50 oranında indirim

yapmak, yeni iş kuracaklara sermaye için kredi sağlamak, iş için gereken öğrenim ve bilgiyi içeren danışmanlık hizmetleri sunmak bulunmaktadır. Stratejinin ayırt edici özelliklerinden birisi NEİY grubuna dair alınan tedbirlerin bireylerin sosyoekonomik profilleri ve işverenlerin ihtiyaçlarına göre sınıflandırılmasıdır.

Aynı şekilde NEİY grubunun sorunlarına çözüm arayışlarında öne çıkan politikaların başında da gençlerin istihdam edilebilmesi için işverenlerin finanse ettiği öğrenim programları ve hükümetler tarafından desteklenen uygulamalar gelmektedir. İngiltere’de 2007 yılında yapılan bir çalışmaya göre işveren ve devlet desteğinin azalmasıyla birlikte NEİY oranlarının arttığı görülmektedir.¹¹ Çalışmada İngiltere’de eğitim alan 16 yaşındaki grubun NEİY oranı 1994 yılında

10. “Strategy for Entrepreneurship and Youth Employment 2013/2016”, Ministry of Employment and Social Security, http://www.empleo.gob.es/ficheros/garantiajuvenil/documentos/EEEEJ_Documento_en_INGLES.pdf, (Erişim tarihi: 5 Nisan 2017).

11. Sue M. Maguire ve Jo Thompson, “Young People Not in Education, Employment or Training (NEET): Where is Government Policy Taking us Now?”, *Youth and Policy*, Cilt: 8, Sayı: 3, (2007) s. 5-18.

yüzde 5 iken bu oranın 2004 yılında yüzde 8'e yükseldiği belirtilmiştir. 1994 ve 2004 yıllarındaki öğrenime verilen devlet desteği karşılaştırıldığında 1994'te devlet destekli öğrenim yüzde 12,6 iken bu oran 2004 yılında yüzde 7'ye inmiştir. Çalışmada öğrenime verilen desteğin azalmasıyla birlikte NEİY oranının artışı arasında bir ilişki kurulmuştur.

1999 yılında yayımlanan "Social Exclusion Unit" raporunda 18 yaşına kadar bireyi eğitim ve öğrenim sürecinde tutabilmek için dört temel faktör belirlenmiştir. Bu faktörler 19 yaşına kadar bireye güçlü bir amaç kazandırmak ve gençlerin taleplerini karşılayan bir eğitim/öğrenim sistemini oluşturmak gibi geniş bir hedefleme mekanizmasının seçildiği uygulamalarla birlikte aynı zamanda daha çok risk altında bulunan gençlere yönelik uygulamalar ve eğitim ve öğrenime katılacak gençler için finansal desteğin kurulması gibi sosyal politika araçlarının da kullanılması önermektedir.

Ayrıca İngiltere'de eğitime katılımı düşük ailelerden gelen gençlerin yoksulluk sebebiyle yaşadıkları zorlukları önlemek için 2004 yılından sonra eğitime destek ödeneği (Education Maintenance Allowances) uygulaması başlatılmıştır. Başlıca amaç 16-19 yaş grubundaki gençlerin NEİY grubuna girmesi engellenerek düşük gelirli ailelerin çocuklarının eğitime katılım oranını artırmaktır. Uygulamanın sonuçları eğitim yardımının bireyin eğitim sürecinde devamlılığı üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ortaya çıkarmıştır.¹² Bu uygulamanın uzun dönem etkisi analiz edildiğinde ise uygulamanın 13 yaş grubunda bulunan bireylerin 16 yaş sonrasına kadar eğitimde kalmasını artırdığı gözlemlenmiştir. Ancak sosyal yardım olarak nitelendirilebilecek bu ödeneğin NEİY grubundakileri tekrar eğitim sürecine katma noktasına sınırlı bir etkisi olmasına rağmen

asıl olumlu etkisi bireyin NEİY grubuna dahil olmasını engellemesidir.¹³ Bunun yanı sıra 1999 yılında başlayan "Asgari Gelir Ücreti" uygulamasının hedef kitlesi genişletilerek 16-17 yaş grubunu da kapsayan bir uygulamaya geçilmiştir. Hedeflenen, devlet tarafından verilen desteklerle okul çağındaki gençlerin eğitim sürecinde kalmalarını sağlamaktır. Dolayısıyla devlet sosyal yardım harcamalarıyla kişinin sahip olduğu eğitim süresini artırmaktadır.

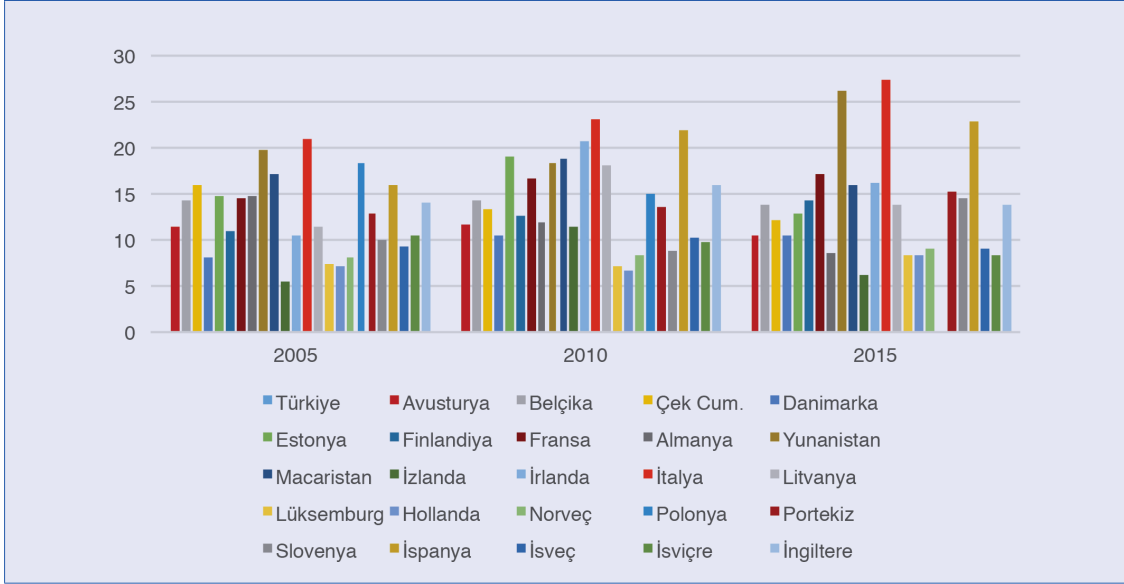
Aynı şekilde NEİY oranını azaltmak için de başvuru çıraklık eğitimi (Foundation Modern Apprenticeship), 16 yaş ve üstü gençleri iş gücü piyasasına hazır hale getirmek için uygulanan programlardan birisidir. İngiltere'de yalnızca eğitim açısından değil ekonomik açıdan da öncelik verilen bu konuda NEİY oranının düşürülmesi için destek ve teşvikler uygulanmıştır. Uygulayıcı aktörlerin Hazine, Eğitim ve Beceri Departmanı, Çalışma ve Emeklilik Departmanı olması konunun çok taraflı ele alındığını göstermektedir. 2005 yılında özel olarak yapılan NEİY vurgusunda ise hiçbir öğrenim sürecinde yer almayan veya NEİY olarak kabul edilen gruba eğitim veya öğrenime katılmaları için finansal destek verilmiştir.¹⁴ Finansal desteğin yalnızca gençlere değil aynı zamanda işverenlere ve bazı bölgelerde gençlerin ailelerine de yönelik olması sorunun çözümünün ancak ilgili tüm aktörlerle mümkün olduğunu göstermektedir.

Ayrıca en az 20 hafta boyunca eğitim veya öğrenim görmeyen, herhangi bir işte çalışmayan 16-17 yaş grubundaki bireylere destek ödemesi veya iş arama desteği -ebeveynler farklı yardımlar alsa bile- devam etmektedir. Destek ödeneğine ön koşul olarak sunulan aktivitelere katılma şartı ise yapılan bir sözleşmeyle kontrol edilmektedir. Şartlar yerine getirilmediği takdirde sosyal yardım olarak nitelendirilebilecek destek ödemesi iptal edilmektedir.

12. S. Maguire ve J. Thompson, *Paying Young People to Stay on at School-Does it Work? Evidence from the Evaluation of the Piloting of the Education Maintenance Allowance (EMA)*, (The Nuffield Foundation, 2006).

13. Maguire ve Thompson, *Paying Young People to Stay on at School-Does it Work?*

14. Maguire ve Thompson, "Young People Not in Education, Employment or Training (NEET)", s. 5-18.

GRAFİK 3. 2005-2015 DÖNEMİNDE AVRUPA ÜLKELERİ VE TÜRKİYE’DE 15-29 YAŞ GRUBUNDAKİ NEİY ORANLARI (YÜZDE)

Kaynak: OECD

İngiltere’nin yanı sıra birçok Avrupa ülkesinde NEİY sorununa çözüm arayışları artmıştır. 2005, 2010 ve 2015 yıllarında Avrupa ülkelerindeki 15-29 yaş grubundaki NEİY oranı değişimi sorunun kısa ve orta vadede daha da derinleşeceğinin işaretini vermektedir. Grafik 3’te seçilmiş Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de 15-29 yaş aralığındaki grubun 2005-2015 dönemindeki NEİY oranları verilmiştir. Grafik 3 Avrupa kıtasının demografik bakımdan “yaşlı Avrupa” olarak nitelendirilmesinin yanı sıra sosyoekonomik açıdan da “yaşlı gençler” olarak tanımlanabileceğini, iş gücü piyasasında genç ve dinamik bir girdi oluşturacak potansiyelin kullanılamadığını açıklamaktadır.

Grafik 3’te verilen ülkelerin 2005, 2010 ve 2015 yıllarındaki toplulaştırılmış NEİY oranı Şekil 2’de gösterilmiştir.

2016 yılında Eurofound (Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı) tarafından yayımlanan raporda genç işsizliğinin AB üye ülkeleri için giderek büyüyen bir sorun olduğu, 2010 yılından bu yana ise herhangi bir iş, eğitim veya öğrenimde kayıtlı olmayan 15-29 yaş grubundaki gençlere yönelik politikaların genç işsiz-

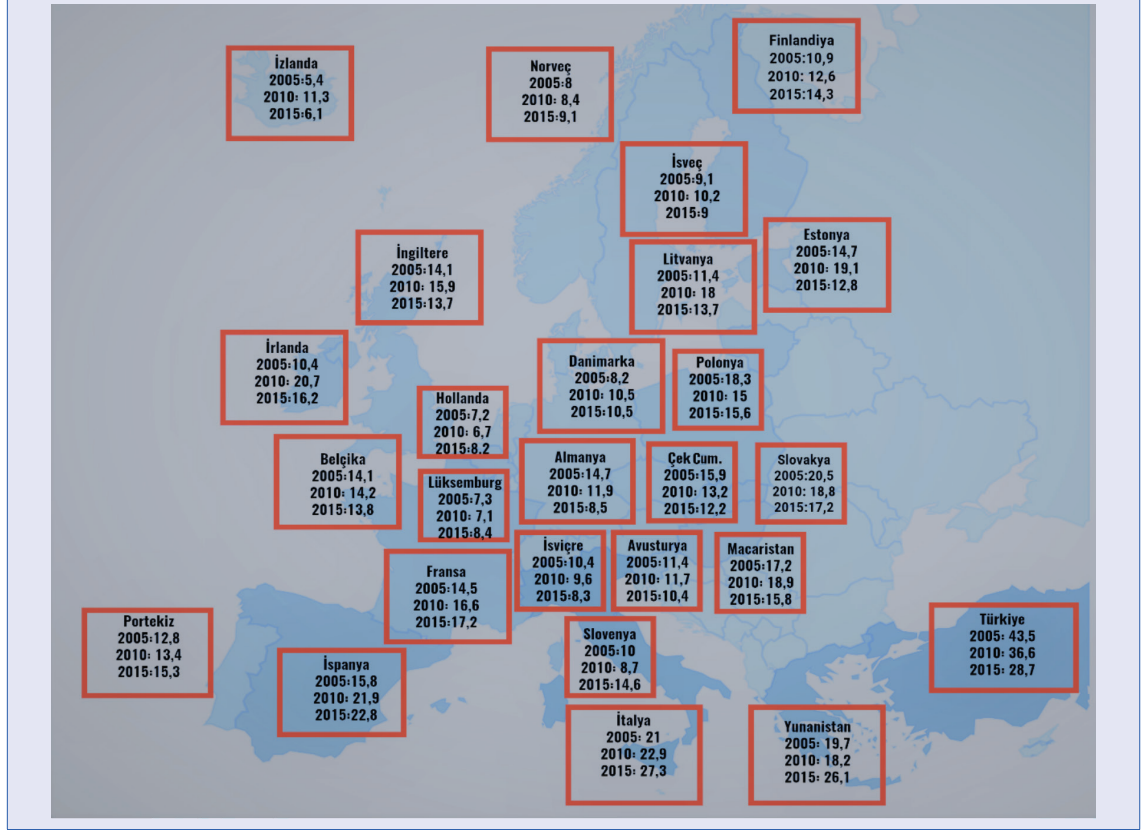
liğini azaltmak için uygulandığı ifade edilmiştir.¹⁵ Raporda ilk kez NEİY grubu farklı sosyoekonomik özellikleri ve dezavantajlı durumlarına göre alt gruplara ayrılmıştır. Her 15-29 yaş grubunda olan ve NEİY olarak tanımlanan bireyin ekonomik ve sosyal yaşama katılımında sabit bir politika uygulanmayacağı ortaya konulmuştur. 7 alt gruba ayrılan NEİY grubunun sınıflandırılması Şekil 3’te gösterilmiştir.¹⁶

Bu ülkelerden birisi olan Polonya’da 2015 yılında 15-24 yaş aralığında NEİY oranı yüzde 11 iken 15-29 yaş aralığındaki NEİY oranı ise yüzde 14,6’dır. NEİY grubunun alt grupları incelendiğinde ise yüzde 23,7’sinin aile sorumluluklarından dolayı herhangi bir iş, eğitim veya öğrenimde bulunmadığı görülmektedir. 28 üye bağlamında AB ülkelerindeki NEİY grubunda bu oran yüzde 15,4’tür. Ancak AB ülkelerinde aile sorumluluklarından dolayı NEİY grubunda olanların cinsiyet dağılımı dikkate alındığında 15-24 yaş aralığındaki kadınların yüzde 88’inin aile so-

15. “Exploring the Diversity of NEETs”, Eurofound, (2016), https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1602en_1.pdf, (Erişim tarihi: 5 Nisan 2017).

16. “Exploring the Diversity of NEETs”.

ŞEKİL 2. 2005-2015 DÖNEMİNDE AVRUPA ÜLKELERİ VE TÜRKİYE'DE 15-29 YAŞ GRUBUNDAKİ NEİY ORANLARI (YÜZDE)



ŞEKİL 3. NEİY GRUBUNUN ALT GRUPLARI



Kaynak: Eurofound (2016)

rumluluğundan dolayı NEİY grubunda oldukları görülmektedir. 15-29 yaş aralığındaki NEİY grubundaki kadınların yüzde 91'i ise yine aile sorumluluklarını herhangi bir işte çalışmamalarının, eğitim ve öğrenim sürecine katılmamalarının sebebi olarak ifade etmiştir. Dolayısıyla NEİY grubunda yer alan kadınlara yönelik politikalar aile sorumlulukları merkeze alınarak yapılmalıdır.

AB ülkelerinde NEİY grubunun ciddi anlamda ekonomik ve sosyal maliyet oluşturmaya ise 2013 yılında "Youth Guarantee" adındaki bir anlaşmanın kabul edilmesini gerekli kılmıştır. Bu anlaşmaya göre 15-24 yaş grubundaki tüm gençlerin istihdam edilmesi, eğitimlerinin devamlılığı ve dört aydır işsiz olan veya okuldan ayrılan gençlere bir öğrenim programı hizmeti sunulacaktır. NEİY yaş aralığı olan 15-29 grubunun yerine gençleri tanımlayan 15-24 yaş aralığının seçilmesi bu dönemde uygulanacak önleyici ve telafi edici uygulamaların NEİY oranını düşüreceğinin düşünülmüştür.¹⁷

Sosyal yardım uygulamalarının NEİY grubunun sosyoekonomik yaşama katılımında nasıl bir etkisi olduğuna dair yapılan çalışmalar belirlecek politikalara yol gösterici niteliği taşımaktadır. Avustralya'da 1998'de uygulanmaya başlanan NEİY grubuna yönelik sosyal yardım programlarının kişinin eğitim/öğrenim görmesi veya istihdam edilmesindeki etkisinin değerlendirilmesi zor olmasına rağmen sosyal yardım programının devam etmesi sonucunda 1997-2001 dönemini kapsayan yıllarda 16-20 yaş aralığındaki gençlerin eğitime katılımında önemli bir artış görülmüştür.¹⁸ Kaynakların etkin kullanımının yanı sıra NEİY grubundakilerin yaş özellikleri dikkate alındığında oluşacak sosyal maliyete çözüm olarak ileri sürülen uygulamaların önemi artmaktadır. Dolayısıyla bireylerin sosyal ve ekonomik

alandaki güçlenmesi için kullanılan sosyal yardımların pozitif etkisinin anlaşılması, sorunun çözümünde sosyal politika uygulamalarından olan sosyal yardımları öne çıkarmaktadır.

2008 küresel ekonomik krizi NEİY grubunu da etkilemiş ve dünya çapında sayının 5 milyondan fazla artmasına yol açmıştır.

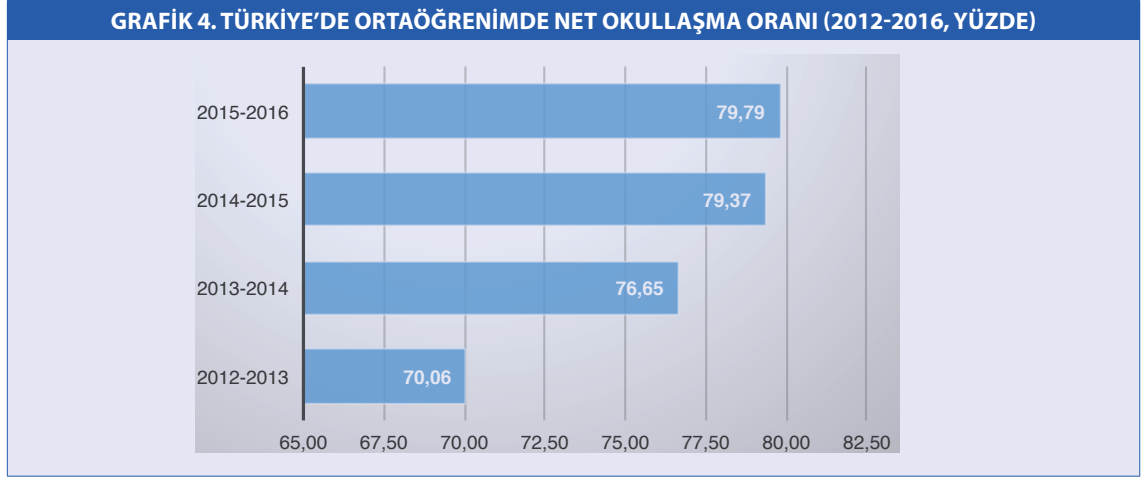
OECD'nin 2013 yılında yayımladığı raporda ise 15-29 yaş grubunda 39 milyon kişinin hiçbir eğitim, öğrenim veya iş aktivitesinde bulunmadığı belirtilmiştir. Bu kesimin 20 milyondan fazlasının okuldan atılmış ve iş aramaktan vazgeçmiş kesim olması sorunun ekonomik ve sosyal boyutuyla birlikte güvenlik ve suç eksenlerinde de değerlendirilmesini gerektirmektedir. 2008 küresel ekonomik krizi NEİY grubunu da etkilemiş, sayının 5 milyondan fazla artmasına yol açmıştır. Küresel krizden en çok etkilenen Güney Avrupa ülkelerinden Yunanistan ve İspanya'da 2013 yılındaki NEİY oranı yüzde 25'ten fazla artış göstermiştir.¹⁹

NEİY sorunu için çözüm arayışındaki diğer bir ülke olan Romanya'da 2014-2020 dönemini kapsayan Ulusal İstihdam Stratejisi hazırlanmıştır. AB tarafından kabul edilen Youth Guarantee Planı'nı da kapsayan stratejide işsizlik sigortası sistemi ve istihdamı teşvik edici önlemler, yükseköğrenimden mezun öğrenciler için staj programı, tatil boyunca öğrencilerin çalışabileceği iş alanları oluşturma ve çıraklık eğitimi gibi tedbirler bulunmaktadır. Çözüm aşamasında sorumlu kurum ve kuruluş olarak ilgili bakanlıkların yanı sıra sivil toplum kuruluşları (STK), sendikalar, işveren sendikaları, ticaret odaları ve üniversitelerin belirlenmesi NEİY konusunda geniş bir konsensüs olması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

17. "Council Recommendation of 22 April 2013 on Establishing a Youth Guarantee", European Union Law, 26 Nisan 2013, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013H0426(01)), (Erişim tarihi: 5 Nisan 2017).

18. D. Finn ve N. Branosky, *Financial Support for 16 to 19 Year Olds: A Review of the Literature and Evidence on the Australian Youth Allowance*, (Department for Work and Pensions, London: 2004).

19. *OECD Skills Outlook 2015: Youth, Skills and Employability*, (OECD Publishing, 27 Mayıs 2015).



Kaynak: TÜİK, Eğitim İstatistikleri

TÜRKİYE'DE NEİY

Türkiye’de gençlerin eğitimi, istihdam edilebilmeleri veya öğrenim sürecine dahil olmaları –gelişmekte olan bir ülke ekonomisi olmasından dolayı– ekonomik açıdan ve genç nüfusun sosyo-kültürel ve sosyopolitik aidiyetlerinin güçlü kurulabilmesi gerekliliğinden dolayı toplumsal açıdan önem taşımaktadır. TÜİK verilerine göre²⁰ Türkiye’de toplam nüfusun yüzde 24’ü 0-15 yaş grubunda yer almaktadır. NEİY grubunu oluşturan 15-29 yaş grubuna yeni katılım sağlama olasılığı bulunan 0-15 yaş grubunun yüksek oranı bu yaş grubu için eğitim ve sosyal politikaların aciliyetini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin sahip olduğu genç nüfusun ekonomiye, eğitime, öğrenime katılımı veya üretim sürecindeki herhangi bir aktivitede yer alması bu genç potansiyelinin etkin ve verimli kullanımını sağlayacaktır.

Türkiye’de NEİY grubunu oluşturan 15-29 yaş grubunun eğitim/öğrenim veya iş sürecine katılım oranları analiz edildiğinde kayıt sisteminin imkan verdiği olumlu bir tablo görülmektedir. Özellikle Türkiye’de eğitime verilen önemin yüksek olması ve eğitimin öncelik olarak kabul edilmesi sosyoekonomik statüden bağımsız olarak toplumun her kesimi için ortak bir kabuldür ve bu trend göstergelere de pozitif yansımaktadır.

20. “Genel Nüfus Sayım Sonuçları”, TÜİK, (1935-2000); “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları”, TÜİK, (2007-2015).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) veya YÖK bünyesinde herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olma isteğiyle açıklanabilecek bu durum aynı zamanda eğitimin her aşamasına dair toplumun yüksek bir talebi olduğunu da ortaya koymaktadır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarıldığı ve uygulanmaya başlandığı 2012-2013 eğitim-öğrenim yılından itibaren ortaöğretimde net okullaşma oranı kademeli olarak artmıştır. Grafik 4’te 2012-2016 dönemini kapsayan eğitim-öğrenim yıllarındaki Türkiye’nin ortaöğretimde net okullaşma oranları verilmiştir.

15-18 yaş aralığını kapsayan ortaöğretimde okullaşma oranında dört yıllık dönemde yaklaşık yüzde 14,2 bir artış gerçekleşmiştir. Sekiz yıllık zorunlu eğitimin on iki yıla çıkarılmasıyla birlikte eğitim süresinin uzaması NEİY oranlarının düşüşüne de yol açan faktörlerden birisidir. Ancak 4+4+4 sisteminde son dört yılın açık lise olarak bilinen sistemle devam edilebilmesi kayıtlı olmak-eğitimin etkinliği ve verimliliği tartışmasını beraberinde getirmektedir. Belge üzerinde kayıtlı görünen, sınav haricinde okulla bir bağ kurmayan, eğitim/öğrenim sürecinin içinde yalnızca sınavla girmekle sorumluluk alan bu kesimin gölge bir eğitim sisteminde olması kısa vadede göstergeleri olumlu etkilerken bu bireylerin orta ve uzun vadede ekonomik ve sosyal yaşamdaki durumlarına dair bir belirsizlik söz konusudur. NEİY oran-

TABLO 1. 2013-2016 DÖNEMİNDE YÜKSEKÖĞRETİME KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI

	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	ÖN LİSANS (AÇIK ÖĞRETİM HARİÇ)	ÖN LİSANS (AÇIK ÖĞRETİM)	LİSANS (AÇIK ÖĞRETİM HARİÇ)	LİSANS (AÇIK ÖĞRETİM)
2013-2014	5.472.521	546.117	955.950	1.351.283	1.625.928
2014-2015	6.062.886	921.611*	1.092.151	1.917.887*	1.710.913
2015-2016	6.689.185	1.043.191*	1.242.216	2.065.038*	1.835.563

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri

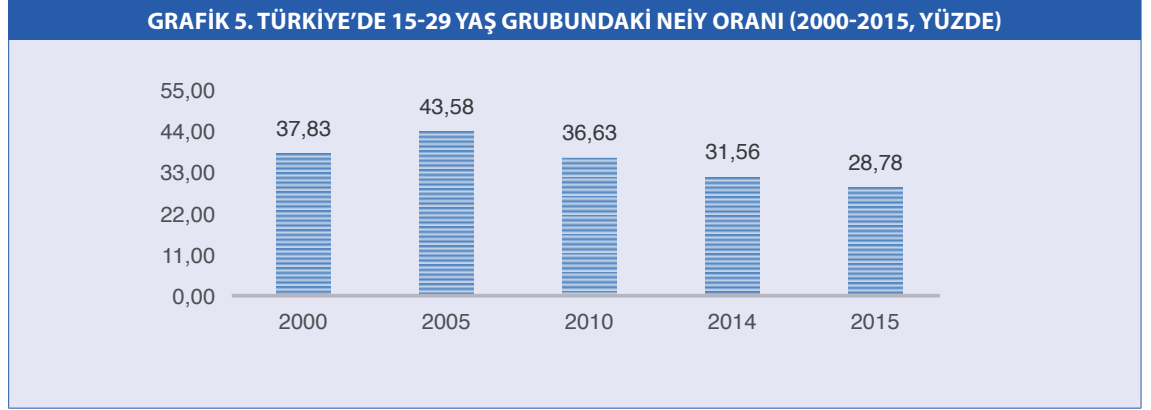
* Örgün, ikinci öğretim ve uzaktan eğitime kayıtlı toplam öğrenci sayısıdır.

larının düşmesinde de etkili olan kayıt sistemi eğitim kalitesi açısından yeterli değildir. Eğitim kurumlarına devamlılık aktif eğitimin önemli bir bileşeni olmasının yanı sıra işe geçiş sürecinde de devam zorunluluğu olmayan diğer eğitim biçimlerine göre daha etkilidir. Ancak NEİY oranında 15-29 yaş grubundakilerin niceliksel olarak kayıt sisteminde yer alması belirleyicidir. Eğitim sürecinin istihdamla bağlantısı, kaliteli eğitim, bireyin sosyal ve ekonomik göstergeleri güçlendirmesi, ders başarısı gibi nitelik göstergeleri NEİY oranında belirleyici unsur değildir.

Diğer yandan Türkiye’de yükseköğretime yoğun bir talep olması ön lisans ve lisans eğitiminde kayıtlı olan öğrenci sayısında da artışa sebep olmuştur. Tablo 1’de 2013-2016 dönemindeki her bir öğretim yılına ait yükseköğretimde kayıtlı öğrenci sayıları gösterilmektedir. 2013 yılından sonra üç yıllık periyotta yükseköğretime kayıtlı öğrenci sayısı artarken hem ön lisans hem de lisans düzeyinde kayıtlı olan öğrencilerin yaklaşık yüzde 50’sinden fazlası açık öğretime kayıtlı öğrencilerden oluşmaktadır. NEİY terimi herhangi bir eğitim kurumuna devam etmeyen, öğrenim görmeyen veya herhangi bir işte çalışmayan 15-29 yaş grubunu tanımladığı için yükseköğretimde açık öğretime kayıtlı öğrenci sayısı NEİY oranının düşük olmasında belirleyici bir faktördür. Ancak açık öğretime kayıtlı olan öğrencilerin yaş dağılımına dair herhangi bir verinin olmaması bu durumun NEİY oranını hangi yönde etkilediği konusunda bir veri sunmamaktadır. Açık öğretimin yanı sıra uzaktan eğitim de eğitime kayıtlı olma sayısı üzerinde bir artış oluşturmaktadır.

Tablo 1’de 2013-2014 akademik yılında toplam 5.472.521 olan yükseköğretime kayıtlı öğrenci sayısı, 2015-2016 akademik yılında bir milyondan fazla artış göstererek 6.689.185’e ulaşmıştır. Üç yıllık dönemde ön lisans düzeyinde açık öğretime kayıtlı olan öğrenciler 286.266 kişi artarken açık öğretim dışındaki ön lisans programlarındaki artış ise 497.074 kişidir. Lisans düzeyindeki artış ise açık öğretim için 269.635 iken açık öğretim haricindeki lisans programlarına kayıtlı öğrenci sayısındaki artış 713.755 olmuştur. Hem açık öğretim hem de açık öğretim haricindeki programlarda kayıtlı öğrenci sayısı artmıştır. Bu durum yükseköğretimin yaygınlaşması ve erişiminin kolaylaşmasıyla birlikte NEİY oranını aşağı çekme potansiyeline sahiptir. Fakat özellikle açık öğretim programlarında kayıtlı öğrencilerin yaş özellikleri bilindiği takdirde bu eğitim sürecine dahil olan kayıtlı öğrenci sayısının NEİY oranını ne ölçüde etkilediği konusunda doğru değerlendirmeler yapılabilir.

Ancak Türkiye’de zorunlu eğitimin on iki yıla çıkarılması, yükseköğretimin yaygınlaşması ve yükseköğretime yönelik talebin farklı program biçimleriyle karşılanması, bireyin yeterlilik veya beceri düzeyini geliştiren öğrenim programlarının çeşitlenmesi gibi faktörlerin Türkiye’de NEİY oranının düşme eğilimi göstermesinde etkili olduğu yadsınamaz. Grafik 5’te 2000-2015 döneminde Türkiye’de 15-29 yaş aralığında hiçbir eğitim/öğrenim programına kayıtlı olmayan veya çalışmayan grubun toplam nüfus içindeki oranı gösterilmektedir.



Kaynak: OECD (2016)

Grafik 5 incelendiğinde NEİY oranında 2005 yılından sonra düşme yaşandığı görülmektedir. 2000, 2005 ve 2010 yıllarında beş yıllık dönemde izlenen bu oran 2014 ve 2015 yılında ise yıllık olarak yayımlanmaya başlamıştır. NEİY grubunda bulunan kesimin ekonomik üretime en aktif olarak katılacak kesim olduğu, eğitim/öğrenim veya çalışma sürecinin dışında kalan bu kesimin yüksek bir ekonomik ve sosyal maliyete sebep olduğu göz önünde bulundurulduğunda oransal izleme ve takibin yıllık yapılması gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca 2010-2014 arasında yüzde 5,07 azalarak yüzde 31,56 olarak gerçekleşen NEİY oranında bir yıllık zaman zarfında 2,78 puan düşüş yaşanmıştır. Oranı bilmenin yanı sıra geleceğe dair çıkarsamalar yapabilmek için oranın düşmesini sağlayan nedenlerin araştırılarak ortaya konulması da önemlidir.

Ancak 15-29 yaş aralığında hiçbir eğitim/öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya çalışmayan grup cinsiyete göre değerlendirildiğinde kadınların erkeklere göre oldukça yüksek oranda NEİY grubunda olduğu görülmektedir. Grafik 6'da 15-29 yaş aralığında olan ve eğitim/öğrenim sürecinde olmayan veya herhangi bir işte çalışmayan kadın ve erkeklerin 2000-2015 dönemindeki oranları verilmektedir. Baz alınan her yıl için kadın ve erkekler arasında yüksek bir fark olduğu görülmektedir. 2000 yılında hiçbir eğitim, öğrenim veya iş sürecinde bulunmayan 15-29 yaş aralığındaki kadınların oranı yüzde 59,66

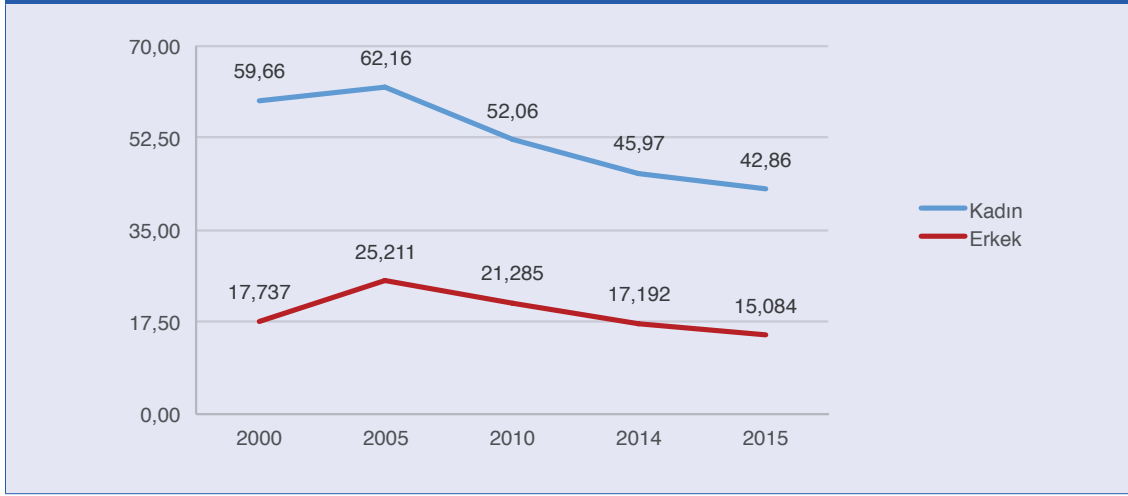
iken 2015 yılında bu oran yüzde 42,86 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında kadınların NEİY oranı ve erkeklerin NEİY oranı arasındaki fark yüzde 41,82 iken, 2015 yılında bu fark yüzde 26,76'ya düşmüştür. Olumlu yönde bir iyileşme görülürken yine de kadın ve erkek arasındaki oransal fark oldukça yüksektir. Bu durum Türkiye'nin eğitim ve sosyal politika uygulamalarında 2000'li yıllarda kadını önceleyen ve "pozitif ayrımcılık" olarak kabul edilen ilkesel davranışın olumlu sonuç verdiğini ancak kadınların eğitim, öğrenim veya iş yaşamına yeterli ve istenen düzeyde katılmadığını da ortaya koymaktadır.

15-29 yaş grubu NEİY oranlarının yanı sıra diğer yaş gruplarında da kadınların oranı erkeklere göre olumsuz bir tablo çizmektedir. Tablo 2'de NEİY grubunda bulunan yaş gruplarının sınıflandırmasına göre kadın ve erkek oranları verilmiştir. 15-19 yaş aralığında herhangi bir eğitim/öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya bir işte çalışmayan kadın oranı 2015 yılında yüzde 24,42 iken bu oran 20-24 yaş aralığında yüzde 47,61'dir. Yükseköğretim yaş aralığı veya bir işe başlama yaşı olarak kabul edilecek 20-24 yaş aralığında kadınların eğitim/öğrenim ve ekonomik sürecin dışında kaldığı görülmektedir. Ekonomik ve sosyal refah göstergelerinin iyileşmesi için başlıca faktörlerden olan kadınların eğitim ve çalışma hayatına katılımının Türkiye'de uygulanmakta olan eğitim ve sosyal politikalarda öncelenmesi gerekmektedir.

TABLO 2. FARKLI YAŞ SINIFLANDIRMALARINDA CİNSİYETE GÖRE NEİY ORANLARI (2000-2015, YÜZDE)

	15-19			20-24		
	KADIN	ERKEK	GENEL NEİY ORANI	KADIN	ERKEK	GENEL NEİY ORANI
2000	46,54	17,78	31,17	64,00	23,36	44,18
2005	47,70	25,76	36,12	65,98	30,92	49,71
2010	33,99	18,04	25,60	57,49	27,70	43,67
2014	27,34	15,01	20,97	51,01	20,52	36,30
2015	24,42	13,30	18,68	47,61	18,35	33,25

Kaynak: OECD (2016)

GRAFİK 6. TÜRKİYE'DE 15-29 YAŞ ARALIĞINDA CİNSİYETE GÖRE NEİY ORANI (2000-2015, YÜZDE)

Kaynak: OECD (2016)

Türkiye’de kadınların eğitime katılması çalışma hayatında yer almasını doğrudan etkileyen bir değişken olduğu için eğitim-istihdam ilişkisi kadınların ekonomik ve sosyal yaşamda yer alması konusunda ayırt edici olmaktadır. Türkiye’de genç işsizlik oranlarının yanı sıra kadınların işsizlik oranının da yüksek seyretmesi aynı zamanda NEİY oranının artmasına yol açmaktadır. TÜİK verilerine göre, 2016 yılında genç nüfusta erkeklerin işsizlik oranı yüzde 17,4 iken, kadınlar için bu oran yüzde 23,7’dir. Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı erkekler için yüzde 14,6 iken, kadınlarda ise bu oran yüzde 33,5’tir. Ne eğitimde ne de istihdamda olanların oranı yüzde 24,3 iken 2016 Ekim verilerine göre herhangi bir eğitim/öğrenim görmeyen veya çalışmayan kadınların oranı ise yüzde 34,2 olarak gerçekleşmiştir.

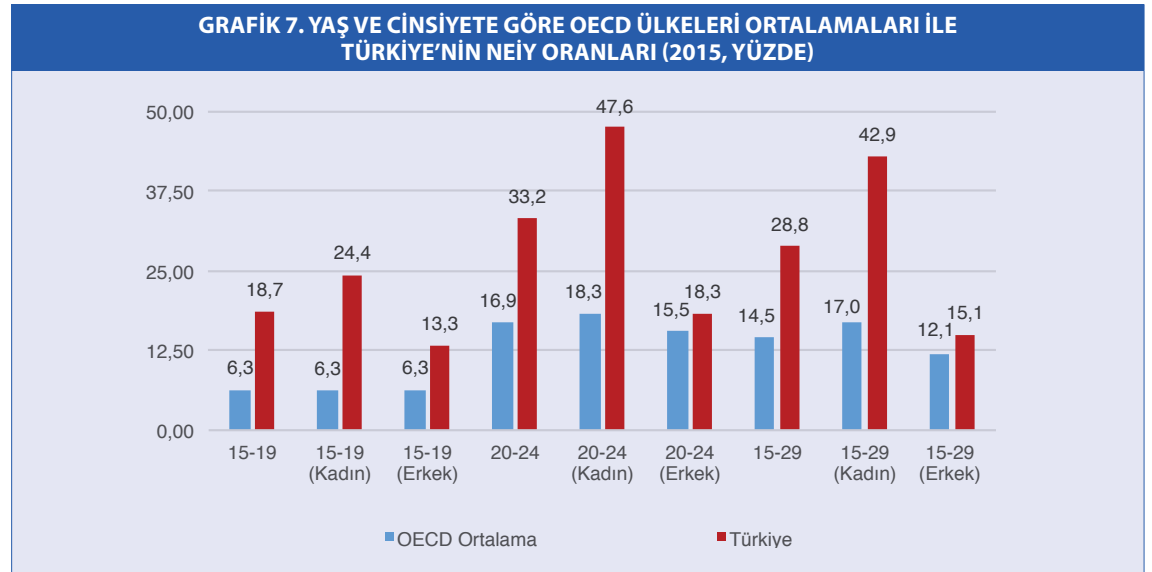
Kadınlar hem işsizlik hem de NEİY oranlarında erkeklere göre negatif ayrılmaktadır.

Özetle Türkiye’de eğitim/öğrenim süreçlerine erişimin kolaylaşması, eğitimin yaygınlaşması ve eğitim/öğrenim önündeki sosyal ve ekonomik bariyerlerin kaldırılması için kayda değer gelişmeler yaşanmıştır. Eğitim göstergelerine de yansıyan bu durum eğitim politikalarıyla birlikte ekonomik ve sosyal politikalarla da desteklenmiştir. Yükseköğretim burs ve kurumlarının sayısının artırılması ve programların çeşitlenmesi yalnızca eğitim politikalarını değil aynı zamanda ekonomik ve sosyal politikaları da içermektedir. Her yıl yaklaşık 1 milyon kişinin ilk kez istihdam edilerek iş gücüne katılımı ekonomik büyümenin sağladığı yeni iş alanları ve iş imkanlarıyla mümkündür. Ancak 15-29

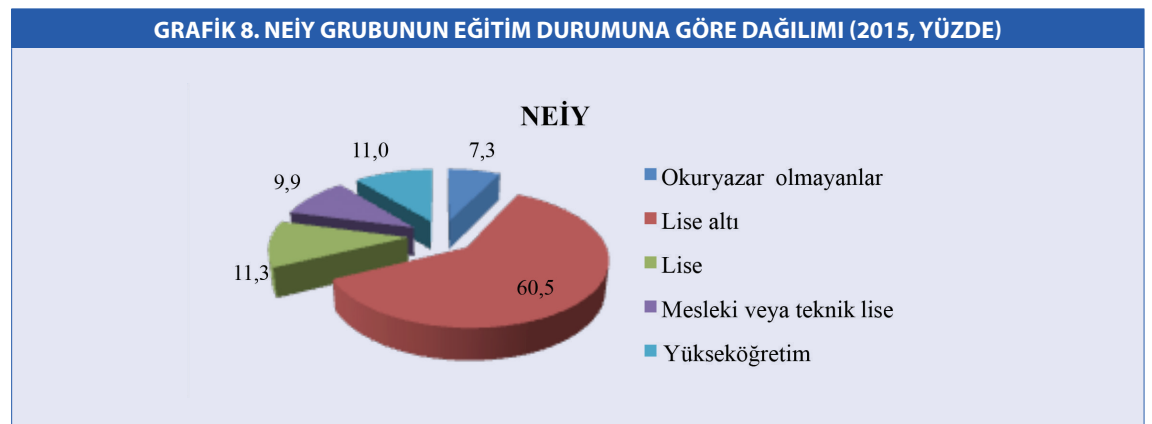
yaş aralığında olup hiçbir eğitim/öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya bir işte çalışmayan grubun oranının yüksek olması daha etkin politika uygulamalarına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Türkiye NEİY oranlarında 2000-2015 dönemini kapsayan yıllarda kayda değer bir iyileşme göstererek rakamsal değerleri aşağı yönlü bir trende girmiş olmasına rağmen OECD ortalamasına göre oldukça yüksek bir seviyededir. Grafik 7’de yaş ve cinsiyete göre OECD ülkeleri ortalamaları ile Türkiye’nin NEİY oranları verilmiştir.

Eğitim, öğrenim ve çalışma sürecine katılımın artışı sağlamak Türkiye’nin beşeri sermayesini güçlendirmesinin yanı sıra ekonomik

gelir sıralamasını değiştirecek uzun vadeli bir yatırımdır. Bu nedenle NEİY oranını belirleyen göstergelerden “eğitim”, “öğrenim” ve “çalışma” kavramlarına ve bu konularda uygulanacak plan ve hedeflere kalkınma programları, orta vadeli program, hükümet programları ve partilerin seçim beyannamelerinde yer verilmektedir. Bu programlarda yer alan tedbir, politika ve hedeflerin ortak özelliği gençler ve kadınların eğitim, öğrenim ve istihdam süreçlerini teşvik edici, kolaylaştırıcı ve destekleyici olmasıdır. Her birinin doğrudan hedefi NEİY oranını düşürmek olmayabilir ancak makro düzeyde toplumun ekonomik ve sosyal refahının artışı amaçlanırken NEİY oranının azalması da sağlanacaktır.



Kaynak: OECD (2016)



Kaynak: TÜİK

NEİY grubunun sosyoekonomik özelliklerinden eğitim değişkeni incelendiğinde eğitime devam etme göstergesinin önemi görülmektedir. Eğitim sürecinin devamlılığında kademe-ler arası geçiş oranları belirleyici olmaktadır. Türkiye’de NEİY grubunun eğitim durumuna göre dağılımı Grafik 8’de gösterilmiştir. NEİY grubunun yüzde 7,3’lük kısmı okuryazar olmayan, yüzde 9,9’u mesleki veya teknik lise mezunu, yüzde 11,3’ü lise ve yüzde 60,5’i lise altı mezuniyete sahiptir. NEİY grubunda yüzde 9,9 oranında yükseköğretim mezunu vardır.

Lise altı eğitime sahip yüzde 60,5’lik bir kesim hiçbir eğitim/öğrenim sürecinde yer almamaktadır ve herhangi bir işte çalışmamaktadır. Türkiye’de zorunlu eğitimin on iki yıl olduğu dikkate alındığında bu oran oldukça yüksektir. NEİY grubunda yer alan kişilerin yaş aralığı 15-29 iken 15-19 yaş dönemi on iki yıllık eğitimin son dört yılına karşılık gelmektedir. Açık öğretim alternatifi bulunmasına rağmen NEİY grubunun yarısından fazlasını lise altı eğitime sahip bireyler oluşturmaktadır. Lise altı eğitime sahip 15-29 yaş aralığındaki NEİY grubu cinsiyete göre incelendiğinde yüzde 54’ü erkek iken bu oran kadınlarda yüzde 75’tir. Kadınların eğitim, öğrenim ve istihdam göstergelerindeki dezavantajlı durumu NEİY göstergesinde devam ettiği gibi aynı zamanda NEİY grubunda da erkeklere göre daha dezavantajlı olduğu ve eşitsizliğin kadınlarda daha fazla derinleştiği görülmektedir.

Sorunun çözümünde ilk uygulanacak araç olan zorunlu eğitimin süresi Türkiye’de 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren on iki yıla çıkarılmıştır. Buna rağmen özellikle kız öğrenciler dikkate alındığında NEİY oranı oldukça yüksektir. Bu bağlamda kayıtlı olmasına rağmen devamlılık sorunu yaşayan, kademeler arasında geçişte problem oluşturan ve özellikle kız çocuklarının okullaşmasında engel teşkil eden konuların takip edilerek çözüm üretilmesi gerekmektedir. Bu durum makro düzeyde –özellikle kadınlardaki– NEİY oranlarının

düşmesini sağlarken aynı zamanda niceliksel iyileşmeyi niteliksel boyuta da taşıyacaktır. Çünkü yalnızca NEİY grubundaki kadınlar değil genel manada kadınlar eğitim ve çalışma hayatına katılımda ciddi sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca TÜİK verilerine göre kadınların iş gücüne katılımının eğitim seviyesine göre değiştiği görülmektedir. Okuryazar olmayan kadınların iş gücüne katılım oranı yüzde 16 ve lise altı eğitilmiş kadınların iş gücüne katılım oranı yüzde 25,8 iken lise ve yükseköğretim mezunu kadınların iş gücüne katılımları ise sırasıyla yüzde 31,9 ve yüzde 71,3’tür. Yükseköğretim eğitime en yakın kademe olan lise mezunu kadınların istihdama katılım oranı ile yükseköğretim mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı arasında iki kattan fazla fark bulunmaktadır. Bu nedenle NEİY grubunda olan kadınlar da dahil olmak üzere kadınların istihdam edilebilmesi için eğitim politikaları kilit rol üstlenmektedir. Böylece eğitim ve çalışma hayatına katılımda ciddi sorunlar yaşayan kadınların ekonomik ve sosyal yaşamda görünür ve etkili olması sağlanacaktır.

Okuryazar olmayan kadınların iş gücüne katılım oranı yüzde 16 ve lise altı eğitilmiş kadınların iş gücüne katılım oranı yüzde 25,8 iken lise ve yükseköğretim mezunu kadınların iş gücüne katılımları ise sırasıyla yüzde 31,9 ve yüzde 71,3’tür.

Kadınlar için görülen NEİY grubunda farklı sınıflandırmaların olması gerekliliği özellikle herhangi bir işte çalışmayan gençlerin farklı kategorilere göre değerlendirilmelerinde de ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda 15-29 yaş grubunu kapsayan eğitim, öğrenim ve istihdam politikalarının yanı sıra NEİY grubunu hedef kitle olarak seçerek bu gençlerin neden herhangi bir eğitim/öğrenim sürecine katılmadığı

veya bir işte çalışmadığının tespitine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kadınların iş ve eğitime katılımının önündeki engellerin kaldırılmasının yanı sıra eğitim ve iş yaşamında devamlılığın sağlanması da gerekmektedir.

Bu bağlamda Kalkınma Bakanlığının yaptığı çalışmada NEİY grubunda bulunan kadınların iş gücüne katılmama sebeplerinin başında kadınların ev işleri ve aile bakımı sorumluluğu gelmektedir. 2015 yılında NEİY grubunda yer alan kadınların yüzde 67,5'i ev işlerinden dolayı iş yaşamında yer almamaktadır. NEİY grubundaki kadınların yüzde 14'ünün aile ve kişisel sebeplerinden dolayı iş gücüne katılmalarının nedenleri arasında iş ve aile yaşamı uyumsuzluğunun itici bir faktör olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan 15-29 yaş grubunda yer alan kadınların eğitim durumu, gelir düzeyi, nitelikleri ve çalışma isteği gibi özellikler bilinmemektedir. Dolayısıyla çalışma isteği veya ihtiyacı olmadığı halde kadınların NEİY grubuna dahil edilmesi oranın yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu yüzden sosyoekonomik veriler dikkate alınarak hedef kitleye uygun politikalar belirlenmelidir. Bu şekilde çalışma isteği olduğu halde çalışmayan kadınlar iş yaşamına katılırken çalışma isteği veya ihtiyacı olmayan kadınların öğrenim veya eğitim uygulamaları desteklenecektir.

NEİY oranının yüksek olması ekonomik ve sosyal sorun olarak kabul edilmektedir. Ancak Türkiye'de kadınların eğitim ve iş yaşamına katılımı önündeki toplumsal bariyerler, iş yaşamında yaşadığı sorunlar, aile ve iş hayatı arasındaki ikilem ve uyumsuzluk gibi durumlar NEİY oranının yüksek çıkmasındaki başlıca faktörlerdir. Bu faktörlerin varlığı sorunun olmadığını göstermez ancak Türkiye ve AB ülkeleri arasındaki NEİY grubundaki kadınların oran farkını açıklarken geçmişten gelen ve Türkiye'de idari uygulama veya aile kurallarıyla iş, eğitim ve öğrenim süreci dışında bırakılan kadınların olduğu göz ardı edilmemelidir. Özellikle 2013 yılına kadar uygulanan başörtüsü yasağı ve 1999-2011

dönemindeki yükseköğretime geçişteki katsayı probleminin kadınların eğitim ve iş yaşamından dışlanması üzerinde etkili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Kadın ve erkeklerin iş gücüne katılamamasının sebeplerinin farklılaştığı düşünüldüğünde geliştirilecek çözüm önerilerinin cinsiyet değişkenine göre belirlenmesi çözümün etkinliğini artıracaktır. Bu nedenle 15-19, 20-24, 25-29 yaş aralığı sınıflandırmaları ve cinsiyete göre dağılımın incelenmesine ek olarak bu kategorilerde sosyoekonomik göstergeler dikkate alınarak sınıflandırmalar yapılmalı ve 15-29 yaş aralığındaki genç nüfusun eğitim, öğrenim ve çalışma hayatı merkezinde bulunmama ve çevreye kümelenme sebepleri analiz edilmelidir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimi için en büyük avantaj olarak gördüğü "genç nüfus potansiyeli"nin kaybedilmesi veya atıl duruma düşmesi Türkiye'nin avantaj olarak gördüğü değişkeni ciddi bir maliyet kalemi haline getirecektir.

Ayrıca OECD tarafından açıklanan NEİY oranının belirlenmesinde eğitim ve istihdam verileri açık iken "öğrenim" kapsamında hangi faaliyetlerin alındığına dair bir bilginin olmaması orana dair yapılacak yorumları kısıtlamaktadır. Türkiye'de lise sonrasında üniversiteye hazırlık, lisans mezuniyeti sonrasında ise KPSS kursları, İngilizce veya bilgisayar programı öğretiminin "öğrenim" aktivitesi olarak kabul edilip edilmemesi bu kısıtların başlıca sebebidir. Diğer yandan herhangi bir eğitim, öğrenim veya iş sürecine katılmama nedenlerinin analiz edilmesinden ziyade yalnızca işsizlik veya iş aramama sebepleri üzerine araştırma yapılmaktadır. Türkiye'de NEİY teriminin henüz çok yeni olması, kamuoyunun çok dar bir alanının gündemini meşgul etmesi ve mevcut tartışmanın ağırlıklı olarak genç işsizlik kavramı içerisinde değerlendirilmek suretiyle dar bir çerçeveye indirgenmesi NEİY gençlerinin sosyal ve ekonomik sorunlarının çok daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmesini engellemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa ülkelerinin demografik yapısı dikkate alındığında mevcut durumda oransal olarak yaşlı nüfusa göre daha az olan genç nüfusu tam verimlilikle ekonomik üretim sürecine dahil etme amacı NEİY teriminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Herhangi bir eğitim veya öğrenime kayıtlı olmayan ve bir işte çalışmayan 15-29 yaş grubunu niteleyen NEİY teriminin Avrupa ülkelerinin eğitim, ekonomi ve sosyal politikalarında kayda değer bir şekilde yerini almıştır. Ekonomik büyümede 2008 yılından sonra yaşanan durgunluk ve işsizlik oranları artışının yanı sıra 15-29 yaş aralığındaki gençlerin ekonomik ve sosyal yaşamın dışında kalması ülkeler için risk oluşturmaktadır.

Türkiye’de ise Avrupa’ya oranla çok daha yeni bir terim olan NEİY, yazılı ve görsel basındaki haberler kapsamında ve sayısı oldukça kısıtlı akademik çalışma dışında gündemde yer bulmamaktadır. Tartışmaların daha çok işsizlik üzerinden ilerlemesi ise özellikle kadınların eğitim ve öğrenim sürecine katılması önündeki engellerin konuşulmasını ertelemektedir. NEİY oranları incelendiğinde 15-29 yaş grubunda kadınlar erkeklere oranla çok daha riskli bir durumdadır. Bu sebeple eğitim, istihdam ve sosyal politikaların kadınları önceleyerek ve onların sorunlarına çözüm amaçlı oluşturulması gerekmektedir. Diğer yandan farklı sosyoekonomik statülere sahip ve nitelikleri farklı olan tüm bireylerin yalnızca yaş grubuna göre kategorize edilmesi NEİY grubunun sorunlarının ne olduğuna dair bir bulgu sunmamaktadır. Ayrıca Türkiye’de herhangi bir eğitim, öğrenim kurumuna devam etmeyen veya herhangi bir işte çalışmayan kişilerin belirlenmesinde “öğrenim” olarak hangi faaliyetlerin kabul edildiğine dair bir veri açıklanmamaktadır.

NEİY kesiminin ekonomik ve sosyal yaşama katılımını sağlayacak uygulamaların oluşturulabilmesi için grubun büyüklüğü ve farklı nitelikleri olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak

bu grubun farklı kategorilerde sınıflandırılması gerekmektedir. Yaş, cinsiyet, eğitim, gelir düzeyi, beceri, engellilik, yetim, korunmaya muhtaç gibi dezavantajlı durum başlıklarında NEİY grubu alt kategorileri belirlenmelidir. NEİY profili bilmeden politika veya program önerilerinin oluşturulması hedef kitlenin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamayacaktır. Halihazırda NEİY grubunun hiçbir ekonomik üretim sürecinde olmayışı zaten ekonomik bir maliyet iken yanlış hedefleme mekanizması devreye sokulduğu takdirde kaynakların verimsiz kullanımıyla birlikte maliyet de artacaktır.

Eğitim/öğrenim sürecine katılmayan, herhangi bir işte de çalışmayan 15-29 yaş grubundaki gençlerin ekonomik ihtiyaçları bakımından aileye bağımlı, sosyal çevreden uzak ve ekonomik üretim formülasyonunda tüketici konumunda yer alması yüksek bir ekonomik ve sosyal maliyeti de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle NEİY oranının yanı sıra bu grupta yer alan gençlerin eğitim/öğrenime dahil olmaması veya bir işte çalışmamasının nedenleri araştırılmalı ve sorun alanlarına çözüm üretilmelidir. Türkiye’nin orta ve uzun vadede eğitim, üretim ve sosyal dinamiklerini belirleyecek kesim olan 15-29 yaş grubunun ekonomik ve sosyal yaşam alanı dışına itilmesi ülkenin genç nüfus potansiyelinin atıl hale getirilmesine neden olur. Dolayısıyla bir ülke açısından büyük bir avantaj olan genç nüfus eğitim, öğrenim ve iş sürecine çekilmeli, bu süreçler önündeki engellerin neler olduğuna dair detaylı bir araştırma yapılmalı ve tespit edilen sorunlara yönelik eğitim, istihdam ve sosyal politikalar geliştirilmelidir.

Bu bağlamda Avrupa ülkelerinde NEİY grubunun ekonomik ve sosyal yaşama katılımında uygulanan “Youth Guarantee and Transition” ve Kamu İstihdam Servisleri (Public Employment Services, PES) programları incelenerek Türkiye’deki NEİY grubunun sosyoekonomik özelliklerine göre programlar geliştirilebilir. Aynı şekilde 15-29 yaş grubunda farklı özellikleri olan NEİY bireyleri için oluşturulacak politika-

lar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, MEB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Kalkınma Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve STK'lar gibi birçok kurumun ortak sorumluluğudur. Bu kurumların ortak paydasını oluşturan NEİY grubunun sosyoekonomik veri tabanı çıkarıldıktan sonra tüm kurumların erişimine açık tutulması bütüncül bir uygulama geliştirilmesini sağlayacaktır. Ayrıca her kurum kendi sorumluluğunda olan problemle ilgilenirken ortak hedef gruplarında da yapılan çalışmaların mükerrerliği önlenecektir.

Ayrıca NEİY grubunda kadınların yüksek oranda bulunması onlara yönelik eğitim, istihdam ve sosyal politikaların öncelenmesini işaret etmektedir. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımının yanı sıra aile içi şiddetten en çok etkilenen kadınların güçlendirilmesi de sağlanmalıdır. Aynı şekilde NEİY grubunda yer alan erkeklerin herhangi bir iş, eğitim veya öğrenim sürecinde bulunmaması 15-29 yaş aralığının zihinsel ve psikolojik dinamizmi dikkate alındığında bunun ülke güvenliğini tehdit edecek kanallarda kullanılmasının da önüne geçilebilir. Dolayısıyla NEİY oranının azaltılması yalnızca bir ekonomik ve sosyal fayda amaçlı değil aynı zamanda toplumsal huzur ve ülke refahını da etkileyecek bir güvenlik politikasıdır.

NEİY grubunda yer alan bireylerin sosyoekonomik özellikleri ve dezavantajlı durumları kayıt altına alınırsa eğitim, öğrenim ve iş süreçlerinde uygulanacak eğitim, ekonomik ve sosyal politikalar da bu ihtiyaca göre belirlenecektir. Aynı şekilde işverenlerin aradığı nitelikte beşeri sermayenin oluşturulması sağlanacak ve kaynak israfı önlenmiş olacaktır. Özellikle kadınların eğitim sürecinde kalmaları ve iş yaşamına katılımında gelir, aile, çocuk, güvenlik gibi özellikler dikkate alınmalıdır. Kadınların iş yaşamında temsil oranının artması sürdürülebilir ekonomik büyümenin yanı sıra kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığın da önüne geçilmesi adına önemlidir. Bu bağlamda kadınların zorunlu eğitim yanında yükseköğ-

retim veya mesleki eğitimle birlikte istihdam edilebilirliği kolaylaştırılmalı ayrıca NEİY grubunda olmalarını en çok etkileyen faktör olan aile sorumlulukları konusunda kolaylaştırıcı programlar geliştirilmelidir. Türkiye'de yoksul, engelli, yaşlı gibi dezavantajlı durumlarından dolayı farklı kategorilerde verilen sosyal yardımlar NEİY grubundaki kadınlar için de farklı şekillerde kurgulanarak verilebilir. Yalnızca kadınlar için değil NEİY grubundaki bireylerin sosyoekonomik özelliklerine göre sosyal yardımlardan yararlanmaları bu bireylerin sosyal ve ekonomik yaşama katılımında belirleyici bir rol üstlenecektir.

NEİY yaş grubunda 15-18 yaş aralığı "çocuk" olma yaşına karşılık gelmektedir. Hedef kitle olarak bu yaş grubunun seçilmesi NEİY oranının kümülatif bir şekilde artışının önüne geçecektir. 15-18 yaş aralığındaki çocukların Türkiye'de zorunlu eğitimin on iki yıl olmasından dolayı halihazırda eğitimde kayıtlı olması gerekmektedir. Ancak bu grubun yalnızca kayıt altına alınması sonraki dönemde iş veya öğrenim sürecine dahil olması için yeterli olmamaktadır. Zorunlu eğitimin son dört yılına karşılık gelen bu dönemde çocukların sosyoekonomik olarak güçlendirilmesi, okul devamlılığının sağlanması ve okul eğitiminde akademik veya mesleki becerileri edinmesi bireyin NEİY grubuna dahil olmasını önleyecektir. Bu bağlamda Türkiye'de NEİY grubu için öncelikli geliştirilecek çözümler şunlardır:

- NEİY profilinin farklı sosyoekonomik özellikler dikkate alınarak oluşturulması
- NEİY bireylerinin nitelik, beceri, özellik ve ihtiyaçları dahil tüm sosyoekonomik özelliklerini kayıt altına alacak bir veri tabanının kurgulanması
- Farklı sosyal yardım programlarının geliştirilmesi
- Okuldan ayrılanların eğitime devam edebilmeleri için farklı alternatiflerin geliştirilmesi

- Aile sorumluluğu (çocuk, yaşlı bakımı) olan kadınlar için kreş, bakımevi ya da bakıcı hizmetlerinin geliştirilmesi
- Okul terki veya devamsızlığın önlenmesi
- Nitelik ve beceri kazandıran programların NEİY bireylerine tanıtılması
- İlgili tüm bakanlık, STK, sendikalar ve ticaret odaları gibi aktörlerin NEİY veri tabanına erişimlerinin mümkün kılınması ve böylelikle birbirleriyle uyumlu hareket etmeleri sağlanmak suretiyle mükerrer uygulamalardan kaçınılması
- Ulusal NEİY Strateji Belgesi’nin hazırlanması

NEİY grubunun yaş aralığı dikkate alındığında bu grubun ekonomik ve sosyal hayata katılımı Türkiye’nin avantaj olarak kabul ettiği genç nüfusun ekonomik ve sosyal refahı pozitif ivmeyle artırması anlamına gelmektedir. Aynı şekilde bu denli geniş bir nüfus kitlesinin hiçbir eğitim, öğrenim veya iş sürecinde yer almaması ekonomik ve sosyal refah kaybıyla birlikte toplumsal huzur ve güvenlik açısından da risk oluşturmaktadır. Bu nedenle NEİY kavramı yeni bir tartışma konusu olmasına rağmen Türkiye’nin beşeri sermayesine yönelik uygulamalarla orta ve uzun vadede ülkenin siyasi ve ekonomik geleceğini şekillendirecektir.

Ekonomik ve sosyal politikalarda avantaj olarak kabul edilen genç nüfusun eğitim, öğrenim ve istihdama katılımı ülkelerin gelişmişlik ve kalkınma düzeylerini belirlemektedir. Eğitim, öğrenim ve çalışma çağındaki kesimin bu süreçlerin dışında kalması ekonomik ve sosyal maliyete sebep olmakla birlikte orta ve uzun vadede sosyal refah ve toplumsal huzur dinamikleri için de risk oluşturmaktadır. Bu riski taşıyan veya olası risk ihtimali olan grubun niceliksel olarak tanımlanmasını sağlayan, herhangi bir eğitim, öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya çalışmayan 15-29 yaş aralığındaki gençlere yönelik çalışmaların niteliği ve önceliği Avrupa ülkelerinde artmaktadır. NEİY (Ne Eğitimde ne İstihdamda ne de Yetiştirmede; NEET, Not in Education, Employment and Training) terimi ile ifade edilen bu sorun Türkiye’de Avrupa ülkelerine nazaran yeni bir gündem konusudur.

Bu analizde Türkiye için yeni olan ve NEİY olarak isimlendirilen 15-29 yaş grubunda olup herhangi bir eğitim, öğrenim ve çalışma sürecinde yer almayan gençlerin Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de genel durumuna dair bir perspektif oluşturulmaya çalışılmıştır. Avrupa ülkelerinde herhangi bir iş, eğitim ve öğrenim sürecine dahil olmayan gençlerin profil çalışmalarını içeren araştırmalar incelenerek ülke örneklerinde bu gençlerin ekonomik ve sosyal yaşama katılmasını sağlayacak mevcut durumdaki uygulamalar ortaya konulmuştur. Avrupa ülkelerinin demografik özellikleri ve 2008 küresel ekonomik krizinin etkileri düşünüldüğünde NEİY gençlerine yönelik ekonomi ve sosyal politikaların artacağı beklenmektedir.

Analiz NEİY konusunda yapılacak çalışmaların gerekliliğini açıklamanın yanı sıra önerilere de yer vermektedir. NEİY gençlerinin yaş, cinsiyet, eğitim, öğrenim ve iş gibi çok sayıda değişkenlerden oluşmasından dolayı NEİY oranının hesaplanmasında bu değişkenlerin de önemsenmesini vurgulamaktadır. Ayrıca NEİY kapsamında konu ve özne çeşitliliğinden dolayı sorunun bütüncül bir şekilde ele alınarak farklı kurum ve kuruluşların ortak bir politika uygulaması da önerilmektedir.



ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org